KS. FRANCISZEK JÓŹWIAK

MESJANIZM W LITERATURZE Z QUMRAN

W miarę odczytywania dokumentów z Qumran staje się rzeczą coraz bardziej jasną, że sekta oczekiwała nie jednego, ale dwóch mesjaszy. Odnaleziona w Qumran konstytucja zrzeszenia zwana „Księgą Reguły" — *Manualae Disciplinae*, czyni wzmiankę o proroku i dwóch mesjaszach. Jeden z linii Aarona, drugi z pokolenia Izraela. Tekst Księgi Reguły brzmi w sposób następujący: „Aż przyjdzie prorok i mesjasze z Aarona i z Izraela". Tekst ten wyraża całość oczekiwań mesjańskich mieszkańców Qumran, co potwierdzają także inne dokumenty znad Morza Martwego.

Początkowo wielu autorów sądziło, że liczba mnoga wskazuje na błąd ortograficzny w tekście. Mianowicie zamiast liczby pojedynczej wkradła się liczba mnoga. Tak sądził M. Delcor [1] i H. E. del Medico [2]. Inni odnajdywali znowu mesjasza w proroku, a jego uczniów w mesjaszach z linii Aarona i z pokolenia Izraela [3]. Wyrażenie: „aż do przyjścia proroka i (dwóch) mesjaszów z Aarona i z Izraela", jeśli koniektura Ks. J. T. Milika jest słuszna, odpowiadałoby owemu wywyższeniu pokolenia Lewi, które znamy z niektórych apokryfów, pochodzących z czasów Hasmonejskich. Zwłaszcza „testamenty Dwunastu Patriarchów" obfitują w teksty tego rodzaju.

Inni zaś z badaczy dokumentów qumrańskich są zdania, że wyrażenie z Księgi Reguły: „mesjasze z Aarona i z Izraela" nie jest błędem ortograficznym. Potwierdza się ono także w innych dokumentach znad Morza Martwego. Jest w nich mowa o proroku i dwóch figurach mesjańskich: mesjasz Kapłański i mesjasz Królewski, co pokrywa się z pojęciem mesjasza z Aarona i z Izraela [4]. Jeszcze zaś inni zastanawiając się nad tekstem Księgi Reguły, przyznają, że jest w nim mowa o dwóch mesjaszach, ale sądzą, że te dwie osoby zlały się później w jedną. Niestety nie ma żadnych przesłanek, które pozwoliłyby na wyprowadzenie takiego wniosku [5].

Drugim dokumentem rzucającym pewne światło na zagadnienie poglądów mesjańskich qumrańczyków jest Dokument Damasceński. Pismo to zostało odkryte w r. 1896 przez Salomona Schechtera, profesora uniwersytetu

[1] Por. „Revue des sciences religieuses", (1952) 366.

[2] *Deux manuscrits hébreux de la mer Morte*, Paris 1957, s. 33.

[3] Por. W. H. Brownlee, *Interprétation*, 1955, s. 81 ns.

[4] Por. K. G. Kuhn, *Die Beiden Messias Aarons und Izraels*, W: *New Testament Studies*, 1954—1955, t. I, s. 168—179.

[5] Dupont-Sommer, „Évidences", (1956) 27, 84; G. Vermès, „Cahiers Sionien", 9 (1955) 58.

w Cambridge w genizie synagogi w Starym Kairo. Opublikowano ten dokument w 14 lat po jego odnalezieniu [6]. Dane z Qumran ogromnie nam rozjaśniają pochodzenie tego dokumentu. Wskazują na podobieństwa filologiczne i ideologiczne. Podobieństwa te potwierdzają także fragmenty znalezione w innych grotach, a zwłaszcza w grocie IV. Pismo z Damaszku jest więc częścią qumrańskiej biblioteki. Zdaniem A. S. Van der Woude, powstało i wyszło spod pióra członków qumrańskiej społeczności. Jest bowiem ściśle związane z nauką sekty z Judzkiej Pustyni [7].

W kolumnie XIX 35—XX, 1 dokumentu damasceńskiego czytamy, że pewne osoby nie zostaną wpisane do księgi Społeczności: „Od czasu śmierci Doktora Społeczności, aż do przyjścia mesjasza z linii Aarona i z Izraela". Doktor Społeczności jest tu utożsamiony z Mistrzem Sprawiedliwości, natomiast jasno zarysowana jest różnica między Mistrzem Sprawiedliwości a mesjaszami z linii Aarona i z pokolenia Izraela. Jest więc mowa o dwóch osobach [8]. Także inne fragmenty Dokumentu Damasceńskiego potwierdzają ten dualizm. Czytając je nie można się uwolnić od stwierdzenia, że oczekiwano dwóch mesjaszy [9].

Wśród dokumentów odnalezionych w Qumran w grocie IV natrafiono również na pewnego rodzaju florilegium, tj. wybór tekstów mesjańskich Starego Testamentu, którymi się posługiwano przy cytatach. Wybór ten nazwano „Testimonia". Zawiera on takie teksty jak: Liczb 14, 15—17; Pwt 18, 18—19; 33, 8—11, a więc najprzedniejsze proroctwa mesjańskie Pentateuchu [10]. W dokumencie tym znajdujemy te same dwie figury. Terminologia ich przypomina peszer Habakuka. Tekst ten czyni aluzję do dwóch naczyń „niesprawiedliwości".

Tyle teksty. Można jeszcze dodać do tego peszer Habakuka, ale właściwie mesjańską interpretację nadał mu Dupont-Sommer, który wyróżnia się swoimi poglądami dotyczącymi zagadnień mesjańskich qumrańczyków. Paryski profesor po przestudiowaniu peszer Habakuka utożsamia Mistrza Sprawiedliwości z mesjaszem [11].

Na podstawie kilku tekstów z peszer Habakuka autor sądzi, że można znaleźć w Mistrzu Sprawiedliwości takie podobieństwa do Mesjasza chrześcijańskiego, że ośmiela się nazwać Jezusa „zadziwiającą reinkarnacją — Mistrza Sprawiedliwości". Zupełnie tak samo jak Jezus — pisze Dupont-Sommer, Mistrz Sprawiedliwości był poddany gwałtownej śmierci, potem po swoim zmartwychwstaniu miał się ukazać w 63 r. przed Chr. w dniu wielkiej

---

[6] *Documents of Jewish Sectaries*, Cambridge 1910, vol. I.

[7] *Le Maître de Justice et les deux Messies*, W: *La Secte de Qumran*, Louvain 1959, s. 123.

[8] Por. E. König, *Lehrgebäude*, t. II, 2, s. 276 b.

[9] Por. A. S. Van der Woude, *Die Messianischen Vorstellungen der Gemeide von Qumran*, Assen 1957, s. 7—74.

[10] E. Dąbrowski, *Odkrycia w Qumran nad Morzem Martwym a Nowy Testament*, Poznań 1960, s. 118—119.

[11] Por. J. M. Allegro, *Further messianic references in Qumran literature*, „Journal of Biblical Literature", 75 (1956) 174—187.

ekspiacji. Wskutek tego Dupont-Sommer opisał Mistrza Sprawiedliwości z peszer Habakuka jako „Wybrany i mesjasz Boga, mesjasz i Odkupiciel świata". Mówił o ukazaniu się nadprzyrodzonym Mistrza Sprawiedliwości przychodzącego osobiście dokonać zemsty. I konkluduje: „Mistrz po swej śmierci hańbiącej, był uważany przez swoich jako ten, któremu Bóg sprzyjał specjalnie wywyższając go" [12]. Opinia Dupont-Sommera znalazła zewsząd sprzeciw. Czytając bowiem peszer Habakuka można łatwo skonstatować, że jedynie swoista egzegeza uczonego francuskiego kazała mu takie wyprowadzić wnioski. Zresztą sam Dupont-Sommer zmienił swoje stanowisko w tym względzie [13]. Zmieniwszy je, nadal jednak podtrzymuje zdanie, że Mistrza Sprawiedliwości należy uważać za mesjańską figurę. Zdaniem Dupont-Sommera Mistrz Sprawiedliwości miał umrzeć, ale także zmartwychwstać. Jeśli idzie o śmierć wielkiego Mistrza Sprawiedliwości — tak to wyraża paryski profesor — autor używa wyrażenia „Mistrz Sprawiedliwości", które odpowiada bardziej jego ziemskiej karierze; jeśli chodzi o jego eschatologiczny charakter, daje mu tytuł Pomazańca, następnie ten charakter jest jakby rozkwitem jego mesjańskich właściwości. Teza Dupont-Sommera jest nie do przyjęcia w świetle innych dokumentów znad Morza Martwego. Na podstawie Dokumentu Damasceńskiego oraz Księgi Reguły wiemy, że qumrańczycy oczekiwali nie jednego, ale dwóch mesjaszy oraz Proroka.

Z powyższych tekstów wyłaniają się szczególnie dwa zagadnienia: 1. Kto jest towarzyszem mesjasza Izraela, innymi słowy kto jest mesjaszem z linii Aarona? 2. Jaki jest stosunek Mistrza Sprawiedliwości do mesjasza Aarona. Czy to są te same osoby?

Chcąc rozwiązać powyższe problemy należy najpierw ustalić kim był Mistrz Sprawiedliwości, ukazany w peszer Habakuka. Badając peszer Habakuka zauważymy, że Mistrz Sprawiedliwości był wybitną postacią sekty i że był kapłanem [14]. Posiadał także znamiona prorockie. Teksty wskazują, że Bóg da poznać Mistrzowi Sprawiedliwości wszystkie tajemnice zawarte w słowach proroków, swoich sług [15].

Wielkim przeciwnikiem Mistrza Sprawiedliwości jest osobistość nazwana „Kapłanem Bezbożnym". Kapłan ten posiada władzę doczesną odnośnie do jurysdykcji duchowej. Prześladuje on Mistrza Sprawiedliwości nawet gdy ten opuścił rezydencję w Jerozolimie i przebywał na wygnaniu. Obok „Kapłana Bezbożnego" peszer Habakuka wzmiankuje innego przeciwnika Mistrza Sprawiedliwości, nazywając go „Człowiekiem Kłamstwa". Niektórzy uczeni utożsamiają ze sobą wspomniane osoby. A. S. Van der Woude jest zdania, że są to dwie różne postacie [16]. Dokument Damasceński zna bowiem tylko jedną postać, a mianowicie Kapłana Bezbożnego. Na pytanie, jakim

---

[12] Por. M. Dupont-Sommer, *Aperçus Préliminaires sur les manuscrits de la mer Morte*, „Orient ancien illustre", 4 (1950) 121.

[13] Tamże, s. 57

[14] Por. „Évidences", (1956—1957) 54—62.

[15] *Nouveaux Aperçus sur les manuscrits de la mer Morte*, Paris 1953, s. 82.

[16] 1 QpHab II, 8.

postaciom historycznym odpowiadają te osoby, trudno jest dać konkretną odpowiedź, zwłaszcza dla Mistrza Sprawiedliwości. W Kapłanie Bezbożnym skłaniają się widzieć uczeni — Aleksandra Janneusza. Człowiekiem Kłamstwa może być Simon ben Schetah, przywódca faryzeuszy dobrze znany, cieszący się ogromnym wpływem i autorytetem za Aleksandra Janneusza (103—76) i Aleksandra Salome (76—67).

Zdaniem A. S. Van der Woude są to jednak postacie historyczne. Dotyczy to zarówno Mistrza Sprawiedliwości, jak i jego przeciwników. Kapłan Bezbożny i Człowiek Kłamstwa stanowią to, co można nazwać podwójnym wcieleniem Antychrysta, tak jak to odnajdujemy np. w Apokalipsie (16, 3; 19, 20; 20, 10), gdzie trzy fragmenty czynią wzmiankę o bestii i pseudoprorokach [17].

Nie ulega wątpliwości, że Mistrz Sprawiedliwości był zwierzchnikiem sekty. Czy był jednocześnie jej założycielem, trudno na to dać odpowiedź. A. S. Van der Woude poddaje raczej w wątpliwość myśl, by Mistrz Sprawiedliwości był jednocześnie jej założycielem. Przybył on bowiem około 20 lat po powstaniu sekty. Mógł jej dać konstytucję. Bóg wskrzesił Mistrza Sprawiedliwości, aby prowadził sektę właściwą drogą do Boga. W Dokumencie Damasceńskim na innym miejscu czytamy takie słowa: „Lecz Bóg pamiętając na Przymierze, które zawarł z Ojcami i Aaronem, wskrzesił ludzi inteligentnych i mądrych Izraela. I dał im zrozumienie (swego słowa) oni wykopali sobie źródło: źródło, które książęta pogłębiali berłem". Ten urywek ma następującą interpretację. Źródłem jest Prawo Tora. Ci, którzy je pogłębiają są wygnańcami z Izraela, którzy opuścili kraj Judy i udali się do Damaszku. Damaszkiem jest pustynia Qumran. Bóg ich wszystkich nazywa kapłanami, ponieważ oni odnaleźli Boga [18].

Badania prawa: tak można również przetłumaczyć i rozumieć tę czynność, którą wykonywali badacze Prawa, czy interpretatorzy. Wiadomo, że do interpretacji Prawa byli powołani specjalni ludzie. Sekta więc, jak wynika z Dokumentu Damasceńskiego, badała znaczenie Pisma pod kierunkiem specjalnie do tego powołanych ludzi. Porównując te dane z początkiem Dokumentu Damasceńskiego można wyprowadzić wniosek, że ten Tłumacz czy interpretator Prawa może być utożsamiony z Mistrzem Sprawiedliwości z peszer Habakuka. W Dokumencie Damasceńskim powiedziane zostało, że Mistrz Sprawiedliwości prowadził swoich uczniów do Boga. Fragment z peszer Habakuka wskazuje, że Bóg objawił Mistrzowi Sprawiedliwości sens, zrozumienie wszystkich jego sług i proroków [19]. Mistrz Sprawiedliwości jest więc nazwany również Tłumaczem Prawa. Wynika z tego, że tytuł Mistrz Sprawiedliwości nie jest jakimś tytułem bardzo specjalnym. Karaici zatrzymali go aż do czasów Średniowiecza i tłumaczy go się: Prawdziwy Mistrz i Prawdziwy Doktor.

---

[17] I QpHab VII, 4 n.
[18] A. S. Van der Woude, *Le Maître de Justice...*, s. 127.
[19] Tamże.

Jeden z fragmentów IV groty mówi w sposób analogiczny o mesjaszu Sprawiedliwości na określenie Prawdziwego mesjasza, dla odróżnienia go od fałszywych mesjaszy [20]. Jeżeli więc wyrażenie Mistrz lub Doktor Sprawiedliwości czy też mesjasz Sprawiedliwości nie jest elementem różnicującym, nie należy go rozumieć jako wartości specyficznej odnośnie do jakiejś konkretnej jednej tylko osoby [21].

To ostatnie spostrzeżenie daje klucz do zrozumienia nauki qumrańskiej dotyczącej mesjasza. Należy z kolei wprowadzić rozróżnienie między Doktorem Sprawiedliwości historycznym i eschatologicznym' oczekiwanym przy końcu czasów. Pierwszego przedstawia peszer Habakuka oraz początek Dokumentu Damasceńskiego, pod nazwą Tłumacza Prawa w CD VI, 7. Według natomiast CD VI, 2, ukaże się Doktor przy końcu czasów. Doktora więc historycznego można nazwać Tłumaczem Prawa, który ma swój odpowiednik eschatologiczny. Z tego samego powodu Dokument Damasceński ma na uwadze Tłumacza Prawa, który zjawi się w tym samym czasie, co Wódz (Książę) całej społeczności. Wszyscy zaś zgadzają się, że Wodzem tym jest mesjasz z rodu Dawida. Tłumacz Prawa w pojęciu eschatologicznym jest więc utożsamiony z mesjaszem Dawidowym. Na to też wyraźnie wskazuje fragment z IV groty: 4 Q florilegium 2. Tego właśnie Tłumacza Prawa należy odróżnić od jego odpowiednika historycznego, o którym była wyżej wzmianka w CD VI, 7.

Konkludując więc należy powiedzieć, że rozróżniamy Doktora Sprawiedliwości, albo Tłumacza Prawa historycznego i jego odpowiednik eschatologiczny, oczekiwany przy końcu czasów [22].

Skoro ustaliliśmy obecność i różność dwóch osób w dokumentach qumrańskich, należy odpowiedzieć na pytanie, kim są te konkretne osoby?

Rozpocznijmy od identyfikacji Doktora czasów eschatologicznych. Dwa teksty wyjaśniają, że ukaże się w tym samym czasie co mesjasz Dawida [23]. W innych zaś tekstach jest przysłonięty przez mesjasza z rodu Aarona. Czy nie można by w tym ostatnim widzieć Tłumacza Prawa?

Powstaje dalej pytanie, kto jest mesjaszem z Aarona? Faktem jest, że Aaron ustalił swój kapłański charakter. Teksty świadczą dokładnie, że mesjasz Dawidowy, zwany także mesjaszem Izraela albo „Księciem całej społeczności", będzie miał przy sobie arcykapłana, który przewyższa go godnością [24].

Doktor-Tłumacz oczekiwany przy końcu czasów jest więc utożsamiony z mesjaszem z Aarona i z Arcykapłanem eschatologicznym, który ukaże się w towarzystwie mesjasza pochodzącego z rodu Dawida.

Idąc dalej w naszych rozważaniach, należy jeszcze dokładniej sprecyzować tę eschatologiczną figurę. Pewne tradycje żydowskie wskazują, że

20 A. S. Van der W o u d e, *Le Maître de Justice...*, s. 128—129.
21 IpHab VII, 4 n.
22 4 Q patriarchal blessings, 3.
23 A. S. Van der W o u d e, *Le Maître de Justice...*, s. 130.
24 A. S. Van der W o u d e, *Le Maître de Justice...*, s. 129—130.

Eliasz powinien przyjść i przeciąć wszystkie żydowskie kontrowersje rabinistyczne[25]. Kilka razy w Misznie i Talmudzie znajdujemy wyrażenie „aż przyjdzie" Eliasz[26]. (Problem ten nie został jeszcze rozwiązany). Zdaniem więc A. S. Van der Woude Doktor-Tłumacz — mesjasz Aaronida — Arcykapłan nie jest kimś innym jak Eliaszem Redivivus. Jeżeli według tradycji żydowskiej Eliasz nie jest mesjaszem, nie jest także Arcykapłanem i prawodawcą eschatologicznym[27].

Klucza do rozwiązania tej zagadki dostarcza tekst 3 Krl 19, 15: „I rzekł Pan do niego: Idź a wróć się na drogę twoją przez puszczę do Damaszku; a gdy tam przyjdziesz, namaścisz Hazaela królem nad Syrią". Eliasz więc otrzymuje rozkaz udania się do Damaszku, na pustynię. Sekta w Qumran oddawała się egzegezie, która polegała na stosowaniu wypadków z przeszłości do faktów aktualnych. Dla niej Damaszek to Qumran i rozkaz dany Eliaszowi świadczył, że prorok miał powrócić pewnego dnia do Qumran i to, jak widzieliśmy, w postaci mesjasza Aaronidy, jako Doktor Sprawiedliwości, jako Tłumacz Prawa[28].

Dodajmy, że teologia żydowska znała także tradycję, według której Eliasz był lewitą Z tego powodu, zdaniem A. S. Van der Woude, Taxo, Assumptio Mosis IX jest także lewitą i jest identyfikowany z Eliaszem. Imię Taxo pochodzi z greckiego τάξως odpowiadające hebrajskiemu — *mehoqueq* — i oznacza prawodawcę. Według Mowinckela Taxo należy identyfikować z Doktorem Sprawiedliwości historycznym[29]. A. S. Van der Woude sądzi jednak inaczej. Jego zdaniem dokument ten pochodzi z r. około 30 po Chr., jest więc o wiele późniejszy od przyjścia Doktora Sprawiedliwości, historycznego Prawodawcy. Eliasz ukazuje się już w ks. Malachiasza, 4, 5 w perspektywie mesjańskiej: „Oto ja poślę wam Eliasza proroka, pierwej niźli przyjdzie dzień Pański wielki, a straszny. I nawróci serce ojców ku synom, a serce synów ku ojcom, abym snadź nie przyszedł i nie wykarał ziemi wytraceniem". I prawdopodobnie w księdze Eklezjastyka 48, 10: „Ty jesteś opisany w sądach czasów, że masz przebłagać gniew Pański, pojednać serce ojca ze synem i naprawić pokolenia Jakuba". To oczekiwanie Eliasza jako arcykapłana w ostatnich czasach opierało się na księdze Liczb 25, 10—13. Z tego, że identyfikuje się Eliasza i Fineesa, można także w Testamentach Dwunastu Patriarchów znaleźć argumenty wskazujące na identyczność mesjasza z Aarona z Eliaszem[30].

Wreszcie przejdźmy do ostatniego problemu. Kto jest Doktorem Sprawiedliwości — Tłumaczem Prawa historycznym. Wiemy, że był kapłanem i prorokiem. To zgadzałoby się z Eliaszem, do którego rabinacka tradycja stosuje te dwie funkcje. Już wskazywaliśmy na powiązania Eliasza z Doktorem, którego sekta oczekiwała przy końcu czasów. I to jest znaczące

[25] CD VII, 18 n, 4 Q Flor. 2.
[26] IQSa II, 12 nn.
[27] Edujoth, VIII, 7; Menachoth 45 a; Aboda Zara 36 a; Gittin 6 b, etc.
[28] Mischna Baba mezia, I, 8; III, 4; Baraitha Menachoth 63 a.
[29] A. S. Van der W o u d e, *Die messianischen Vorstellungen*, s. 228—44.
[30] Tenże, *Le Maître de Justice...*, s. 132.

wiele. Fragment IV groty zawiera florilegium, *de loca probantia* mesjańskie. To wskazuje na inną osobę, „proroka podobnego (równego) do Mojżesza", przepowiedzianego przez Deut 18, 15. „Proroka z narodu twego i z braci twych, jak mnie wzbudzi tobie Pan, Bóg twój"; o tym proroku jest tylko dwa razy wzmianka w pismach qumrańskich, w Księdze Reguły 9, 10, gdzie jest mowa, że trzeba zatwierdzić przepisy prawne, według których członkowie społeczności będą postępować „aż do przyjścia proroka i mesjaszy z Aarona i Izraela".

Na identyczność tego proroka wskazuje fragment IV groty, który odsyła nas do przytoczonego wyżej tekstu Przp 18, 15 nn. Prorokiem jest nowy Mojżesz. Mistrz więc Sprawiedliwości historyczny jest z nim identyczny. Tak jak Mojżesz poszedł na pustynię, tak Mistrz Sprawiedliwości udał się również na Pustynię, tzn. do Qumran. Mojżesz ogłosił prawo, Mistrz Sprawiedliwości również ustanowił konstytucję sekty qumrańskiej, o czym świadczy Dokument Damasceński [31]. Podobnie jak za czasów Mojżesza, on i jego towarzysze mieszkali w namiotach.

Taka hipoteza, według której prorok z Deuteronomium ukazuje się oczom qumrańczyków w osobie Mistrza Sprawiedliwości, wyjaśnia wiele.

W samej Księdze Reguły z tą formułą się spotykamy. „Aż do czasu przyjścia proroka i mesjaszy z Aarona i Izraela". Podobnie i w Dokumencie Damasceńskim: „aż do czasu, gdy przyjdą mesjasze z Aarona i Izraela". Trzeba więc powiedzieć w konkluzji, że w czasach Księgi Reguły oczekiwano trzech osób, a nawet do tego stopnia, że dla Dokumentu Damasceńskiego, Hymnów oraz proroctwa peszer Habakuka jedna z nich, tzn. prorok już przyszedł [32].

To zgadzałoby się z faktem, o którym wzmiankuje Księga Reguły, że prawdą jest, iż chodzi o przymierze, ale w żadnym razie o nowe przymierze. Wyrażenie, które jest zawarte, a raczej wzmiankowane w Dokumencie Damasceńskim i peszer Habakuka. (Jest to prawdopodobnie dla zapełnienia luki w tekście II, 3).

Stąd więc Księga Reguły jest późniejsza od Dokumentu Damasceńskiego, Hymnów oraz peszer Habakuka. Co się tyczy osób prawodawców tam wzmiankowanych, Doktor Sprawiedliwości historyczny był znany przez sektę jako prorok przepowiedziany przez Mojżesza, do tego stopnia, że Doktor Sprawiedliwości eschatologiczny był pozdrawiany jako mesjasz z Aarona i Eliasz Redivivus. Jeśli chodzi o mesjasza Izraela, króla zbawcę w czasach ostatnich, jest on potomkiem dynastii Dawidowej, mesjaszem narodowym. Krótko, Mistrz Sprawiedliwości historyczny był interpretowany i czczony przez sektę jako prekursor dwóch mesjaszy [33].

Reasumując to wszystko co zostało powiedziane dotychczas, należy zauważyć, że sekta oczekiwała przyjścia trzech osób, które miały wypro-

---

[31] *The Hebrew Equivalent of Taxo in Assumptio Mos. IX dans Congress volume*, Copenhagen 1953. *Supplements of Vetus Testamentus*, I, 88—96.

[32] A. S. Van der Woude, *Die messianischen Vorstellungen*, s. 209—14.

[33] CD VI, 3 ns; XIX, 21; VI, 19.

wadzić z kryzysu gnębiącego wybrany naród, tzn. do oczekiwania proroka wskazanego przez Księgę Powtórzonego Prawa, Eliasza, mesjasza z Aarona i syna Dawida mesjasza narodowego, lub po prostu mesjasza. Godne uwagi jest to, że kapłani i lewici przybywszy do św. Jana Chrzciciela — jak czytamy w Ewangelii św. Jana — pytali go, czy jest prorokiem, Eliaszem, czy Mesjaszem [34]. Mamy więc znowu do czynienia z trzema osobami, które spotykamy w dokumentach znad Morza Martwego.

Wiadomo, że Jan zaprzeczył, iż jest Eliaszem, synoptycy więc [35] utożsamiali św. Jana Chrzciciela z prorokiem.

Dla IV ewangelii jest jeden Mesjasz — Jezus z Nazaretu. W oczach chrześcijan Jezus połączył w swej Osobie trojaki obowiązek, trojakie zadanie, które społeczność w Qumran podzieliła między trzy osoby: Proroka, Arcykapłana eschatologicznego z rodu Aarona, Mesjasza Syna Dawida.

LE MESSIANISME DANS LA LITTÉRATURE DE QUMRAN

Au fur et à mesure qu'on déchiffre les documents de Qumran, il devient de plus en plus évident que la secte attendait deux messies. L'un de ligne d'Aaron, l'autre de la génération d'Israël. Le texte du Manuel de Discipline est suivant: „depuis le jour du décès du Docteur de la Communauté jusqu'à la venue de Messie d'Aaron et d'Israël". Ce texte exprime toute attente des habitants de Qumran, ce que prouvent aussi d'autres documents, celui de la Mer Morte et surtout le Document de Damas. Dans ce texte on lit: jusqu'à ce que viennent les messies d'Aaron et d'Israël. La secte attendait donc l'arrivée de trois personnes qui devraient délivrer le Peuple Dieu c'est à dire on attendait le prophète prédit par Deut. 18, 15 ss. d'Elie, le messie d'Aaron et le fils de David ce messie National ou tout simplement le messie.

---

[34] A. S. Van der Woude, *Le Maître de Justice*..., s. 133.
[35] A. S. Van der Woude, *Le Maître de Justice*..., s. 134.